

annan teologisk reflektion skulle vara oviktig. Vad det främst betyder är att man ställer den text kyrkan håller för helig som utgångspunkt i det hermeneutiska arbete som kyrkan alltid utfört och måste utföra i sökandet efter Guds röst i nuet.

Bibeln är den kritiska punkt till vilken man ständigt måste återvända och börja om ifrån; uppenbarelsen vilar i spänningsfältet mellan text och nutid. Guds ord, om det inte skall förvandlas till döda bokstäver, måste konkretiseras i ord och handling av enskilda människor i enlighet med deras erfarenheter och förståelse av Gud mitt i vardagen.

Ett radikalt missförstånd är att man först måste läsa som det står och sedan tillämpa urkyrkans bruk till punkt och pricka. Inget av det är möjligt och så har kyrkan heller aldrig gjort (inte heller urkyrkan). Det andra diket man måste undvika är att i avsaknad av kunskap om bibeln släppa den helt och låta andra teologiska kriterier ensamma bestämma färden. Sker det tappar vi vår identitet som kristna, och som lutherska kristna, i Svenska kyrkan.

Det borde därför vara en självklarhet att alla blivande präster, de som skall bli *Verbi Divine Minister*, Guds Ords Tjänare, skall ha studerat

både hebreiska och grekiska och således ha tillgång till grundtexterna. Om inte präster och biskopar i kyrkan äger denna kunskap, vem gör det då? Inte kan det vara Svenska kyrkans vilja att endast det konfessionsneutrala universitetet bör förvalta den heliga skrift? Om inte Svenska kyrkan tar bibelns texter på allvar, vad blir det då av hennes identitet? Att sedan olika präster specialiserar sig på olika områden är lika självklart som önskvärt. Men den minsta gemensamma nämnaren måste i en luthersk-katolsk kyrka vara bibelkunskapen.

Avslutningsvis kan man säga att all verksamhet i kyrkan utan undantag borde uppstå ur teologisk reflektion eller rensas bort från planeringskalendern utifrån samma reflektion. Vi måste, med andra ord, veta vad vi gör. Att arbeta med den svenskkyrkliga identiteten är kyrkans skyldighet inte bara mot sina medlemmar utan också mot den världsvida kyrkan, där vi bidrar med vår tolkning av Gud. Vi har också en skyldighet att förvalta en egen identitet i förhållande till andra religioner, både i Sverige och i världen i stort, så att vi också i detta samtal kan ge vidare och ta emot fördjupad kunskap. Om Svenska kyrkan inte tar denna av Gud givna uppgift på allvar blir hon tolken som tiger.

⁷ Det betyder inte att andra kyrkor inte skulle fokusera bibeln, bara det att en luthersk kyrka borde göra det. En kyrkas identitet blir inte svagare bara för att den delar viktiga bitar med andra kyrkor. Snarare tvärtom.

Att reflektera över kyrkans identitet

WERNER G. JEANROND

I dagens postmoderna klimat gillar vi inte slutna identiteter. Enligt Martin Heideggers förslag för många år sedan skall man betrakta identitet ej som gåva utan som uppgift. Hur klarar en kyrka sin uppgift att öppna sig för en konstruktiv iden-

tetsutveckling? En sådan uppgift kräver att det finns rörelse, ande, kraft i den kyrkliga gemenskap som är på väg att gestalta sin identitet. Vilka källor står till Svenska kyrkans förfogande i hennes arbete med sin framväxande identitet?

I den kristna gemenskapen tror man varken på Bibel, tradition, liturgi, bön, prästerskap, biskopskollegium, teologer eller kyrka. Istället tror den enskilde kristne och den kristna gemenskapen på den treenige Guden, i bästa fall med hjälp av alla dessa hjälpmedel, men ibland även trots dem. Den kristna tron är visserligen förmedlad genom Bibel, gudstjänst, bön, liturgi, sakrament, tradition, lära och undervisning, trons gärningar och teologisk reflektion, men den kan inte produceras av dem. Tron är, till skillnad av identitet, en gåva från Gud.

Med tron som gåva och identitet som uppgift beskrivs två viktiga drag av kristen kyrklig existens. En tredje drag är Guds kallelse till Jesu Kristi efterföljelse. En fjärde är det individuella och gemensamma vittnesbördet i världen. Kristen auktoritet i dagens värld beror helt och hållet på trovärdighet av det kristna vittnesbördet. Men vad innehåller trons gåva, vari består den kristna identitetsuppgiften, vad betyder Kristi efterföljelse och till vad skall vi vittna i världen på ett trovärdigt sätt? Centrum för den kristna tron och det kristna vittnesbördet är Jesu Kristi förkunnelse av Guds kommande rike (enligt de synoptiska evangelierna) resp. det eviga livet (enligt Johannes evangelium). Det vill säga att den kristna tron och därmed också den identitetsskapande uppgiften i kyrkan är radikalt eskatologiskt bestämda. Den kristna tron är en tro som är fokuserad på Guds kommande rike. Till skillnad från vår tids-, rums- och språkbegränsade existens är det kristna livet redan nu drabbat av den gudomliga närvaron i tid, rum och språk. Evighet är en kvalité som Gud erbjuder redan här och nu och som växer fram i alla de relationer som kännetecknar den kristna existensen: Min relation till Gud, till andra människor (inkl. mina fiender), till Guds kosmos, till våra traditioner och till mitt eget framväxande jag.

Den kristna kyrkan är den gemenskap som i Jesu Kristi efterföljelse öppnar sig för Guds skapande och förlösande närvaro i världen. Ingen kyrka eller delkyrka kan därför begränsa sin identitet till redan befintliga gränser om den verkligen vill vara öppen för Guds närvaro som hela tiden förändrar hennes verklighet. Men Svenska kyrkan, precis som alla andra kristna kyrkor och samfund, måste fråga sig igen och igen om hennes nuvarande existens ger adekvat

uttryck till den gudomliga kallelse och förändringskraft som gör henne till kyrka i första hand. Teologi hjälper kyrkan med denna kritiska och självkritiska reflexion och med tolkningen av kyrkans kallelse. Kyrkan behöver teologi. Ibland har svenska teologer glömt denna del av deras viktiga uppdrag, och ibland har Svenska kyrkan glömt att det finns en offentlig teologi i Sverige som kan hjälpa henne på väg mot en ärligare själv-förståelse och ett bättre vittnesbörd i världen.

Hur en kyrka organiserar sig i världen, alltså vilka former och skepnader hon må anta för att kunna leva upp till sitt eskatologiska uppdrag beror på kontexten och de resurser som finns i en given tid. Men varken kontexten eller någon kyrklig teori eller projekt får tillåtas konkurrera ut den gudomliga kallelsen. Kyrkan är Guds eskatologiska projekt, Guds sakrament i och för världen. Statistiska överväganden säger inte mycket om en kyrkas hälsa. Men en kyrkas böneliv och arbete för mänsklig emancipation inom en fungerade och sann gemenskap av Kristi efterföljare är tydliga tecken på kyrkans ultimativa orientering.

Guds rike är inte identiskt med Svenska kyrkan, Katolska kyrkan eller någon annan kristen gemenskap. Tvärtom: i bästa fall strävar alla kristna kyrkor och samfund efter att bli *theonom* och *kristomorf*. Det betyder: alla kristna gemenskaper strävar efter att bli bestämda av Guds kallelse och är angelägna om att följa Jesus Kristus så nära som möjligt.

Kyrkans identitet får alltså aldrig formuleras på ett exklusivt sätt. Ingen kyrka eller samfund förfogar över någon garanti att ha nått målet bättre än en annan. Därför krävs av alla både en inklusiv hållning som erkänner att alla kristna är på väg mot samma mål och en beredskap att bedöma alla försök till efterföljelse på ett konstruktivt, kritiskt och självkritiskt sätt. Respekt för den andra gemenskapens vägval är den bästa utgångspunkt för ekumeniskt samarbete. Nästa steg är en relation som erkänner den andra gemenskapens väg med kärleksfulla och kritiska ögon: Hur kan vi lära oss från varandras trospraxis och vägval?

Hur har Svenska kyrkan förvalt och hur förvaltar hon nu sitt arv av tro och kallelse? Hur har hon befrämjat sitt eget och alla andra kristna

gemenskapers identitetssökande? Hur central är Jesus Kristus för Svenska kyrkan idag? Hur relaterar Svenska kyrkan till Guds treeniga väsen? Dessa frågor finner inte tillräckligt gehör i den nya kyrkoordningen. Men en ordningsbok är ju inget slutligt tecken för en kyrkas identitet. Samtalet om adekvat och inadekvat identitetssökande i Svenska kyrkan ger mer energi till förändring än alla lagböcker och all kyrkostatistik

tillsammans. Gemensam bön om starkare tro och en djupare reflektion över tron är lovande resurser på förnyelsens väg. Det visar Svenska kyrkans lutherska arv och tradition på ett tydligt sätt. Kanske kan Svenska kyrkan förnya sitt reformatoriska arv och på ett trovärdigt sätt inbjuda andra kristna kyrkor och samfund att igen äta från reformationens träd.

DEBATTINLÄGG

Svar till Gunnar af Hällström

I STK 4/1999, s. 183 ställer professor Gunnar af Hällström in min Origenesundersökning i ett debattperspektiv. Varför? Ett svar är: «eftersom debatt efterlyses» (sista stycket). Av vem? Det är jag som åsyftas, i varje fall partiellt. Då jag också anges företräda ett «ärende», nämligen *en* slutlig utgång («dvs. frälsningens möjlighet och förtappelsens omöjlighet», första stycket), åberopar jag min rätt att här delta i den omtalade debatten.

Vad slags debatt om dess ting, som förekommit i vårt land efter den om Hedenius «Helvetesläran» (1972), undandrar sig min bedömning. Präster och pastorer i Sverige har i en enkät år 1998 till 69% bejakat «helvetets existens».

Om helvetesdebatter internationellt, med propagandiska inlägg för eller mot, är ett att säga: spåren förskräcker. Det har funnits gott om skrifter i den stilen.

Nytan ligger på ett helt annat plan, i studiet av problemen, där alla argument får komma till sin rätt, t.ex. angående Bibelns utsagor om en s.k. «dubbel» resp. «enkel» slutlig utgång. Den senare är hos Origenes «enkel» endast som ett antagande att diskutera, ett mål i ett obestämt fjärran, ändå med lyskraft. Först måste till synes ändlösa korrigeringar äga rum i ett kosmiskt botgöringssystem med Hades och Gehenna i botten (boken t.ex. s. 48, 86, 101 f., 104 f., 107). Här har jag inte utrymme att behandla frågor i af Hällströms artikel utan hänvisar till min bok och sakregistret där.

Vad jag nu vill klargöra är avsikten med boken och min roll i en eventuell debatt. Primärt har jag skrivit om Origenes trinitetsteologi, mot bakgrund av hans liv och verk, inte om *apokatastasis* i och för sig. Jag har bidragit till läsarens engagemang men själv inte pläderat för en viss ståndpunkt om hur det skall bli «till sist». Vem har för övrigt rätt till det?

Origenes, klok, djärv och from som få, är väl värd en bekantskap, vilket var skäl nog att f.f.g. överföra ett avsnitt ur *De principiis* till svenska. Där finns en del uppslag att bearbeta vidare i samband med nyare frågeställningar om guds- och människouppfattning, skapelse, försoning, etik, kosmologi.

Så länge vi dagligen påminns om ett mångsidigt jordiskt helvete, hur skall vi då uppfatta ett eskatologiskt? Det ena torde beröra det andra och handla främst om ansvar och rättvisa. Är ansvarigheten alltid och för alla likartad? Hur många har haft något helt fritt val?

Vilka är felen med tanken att straffen för det ondskefulla inom skapelsen skall permanentas av den Gud, som är Kärleken?

Det är några av många frågor, som kan formuleras på olika sätt, t.ex. av Origenes. Då som nu frågor, inte påståenden. Svar kan provas, men ingen «lära».

Ett memento är det också, från kristen tro sett, att någon slutgiltig dom ännu inte fallit och att ärendet såtillvida inte ligger i någon människas händer utan i helt annan instans.